

Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi

Dergi Web sayfası: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/usakead/>

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN TARİH KONULARININ ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN UNSURU İLE FİZİKİ KOŞULLAR VE MATERYAL HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

THE DETERMINATION OF SOCIAL STUDIES TEACHERS' VIEWS ON PHYSICAL CONDITIONS, MATERIALS AND TEACHER FACTOR REGARDING TEACHING HISTORY SUBJECTS

Ali Ramazan Er*

Nida Bayındır**

* Dr., MEB, aliramazaner38@gmail.com

** Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, nida.bayindir@dpu.edu.tr

Özet: Araştırmanın amacı, sosyal bilgiler dersi kapsamında tarih konularının öğretimine ilişkin öğretmenlerin öğretmen unsuru ile fiziki koşullar ve materyal hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Araştırma, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada öğretmene ilişkin unsurlar ile fiziki koşullar ve kullanılan materyallere ilişkin öğretmenlerin algıları boyutları ele alınmıştır. Birinci boyutla ilgili ölçekte toplam 11 soru yer almaktadır. İkinci boyutla ilgili ölçekte ise, 5 adet soru yer almaktadır. Ayrıca bu boyutlarla ilgili öğretmenler arasından seçilen 16 kişilik bir grupla da yarı yapılandırılmış mülakat yapılmıştır. Araştırmanın evreni, 2014-2015 eğitim öğretim yılında İzmir ilinde 502 devlet ortaokulunda görev yapan 1132 sosyal bilgiler öğretmeni iken örnekleme, 80 okulda görev yapan 303 sosyal bilgiler öğretmenidir. Araştırmada öğretmen unsuruna ilişkin sorulara verilen cevaplarda hizmet içi eğitimlere katılanlar yönünde anlamlı bir farklılık olduğu belirlenirken, derse girdiği sınıflardaki öğrenci sayısı yönünde ve mezun oldukları bölüme göre anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Fiziki koşullar ve materyale ilişkin sorulara verilen cevaplarda ise, öğretmenlerin derse girdiği sınıflardaki öğrenci sayısı yönünde anlamlı bir farklılık olduğu belirlenirken, hizmet içi kursa katılıp katılmamasına ve mezun oldukları bölüme göre anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Öğretmen unsuru ile ilgili, öğretmenlerin büyük bir kısmı, çeşitli kaynakları takip ederek kendilerini yetiştirdiklerini dile getirmişlerdir. Ancak öğretmenlerin bir kısmı da milli eğitimin düzenlemesi gereken hizmet içi eğitim kurslarının yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Fiziki koşullar ve materyale ilgili öğretmenler, okullardaki teknolojik imkânların kısıtlı olmasından dolayı sesli ve görsel materyalleri kullanamadıklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Fiziki Koşullar ve Materyal, Öğretmen Unsuru, Öğretmen Görüşleri, Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Tarih Öğretimi.

Abstract: This study aims to assess how grade 7th students' perceive and conceptualise the concept of settlement as foreseen in the associated social studies curriculum. It also seeks to propose new teaching an learning activities and materials that could be utilised to teach students the above highlighted concept effectively and increase the durability of the relevant learning outcomes. Designed as an action research, this study employs a whole class of grade seven students attaining a public middle school in Denizli province in 2014-2015 academic year as its participants in accordance with criterion sampling technique. A metaphor form, role playing activity, a worksheet on settlement, a text on conceptual change, field notes of the researcher/actioner, semi-structured interviews and notes on the evaluation of whole process were used as tools to teach the concept of settlement and produce research data, which were all analysed through content analysis technique. The findings revealed that the participant conceptualisation of settlement has gradually improved during the course of research. However, there is still limitations in their conceptualisation that could be interpreted as misconception, over generalisation or anachronism.

Keywords: Social studies, Concept teaching, Concept learning, Settlement, Action research.

Giriş

Günümüz anlayışı çerçevesinde olmasa da, eğitim, insanlığın yaratılışından beri süregelen bir etkinlik alanıdır. Çünkü her insan doğumundan itibaren sosyal ve fiziksel bir çevre içinde yaşamakta ve bu çevreye uyum sağlamak durumunda kalmaktadır. Küçük ya da büyük, her türlü topluluklarda yaşayan bir insan, uyum sağlamak amacıyla çevresiyle etkileşime girmekte ve bu etkileşim esnasında çeşitli beceriler kazanmaktadır (Selçuk,1996). İnsanlığın içinde bulunduğumuz yüzyıl içerisindeki gelişimine bakıldığında, insanoğlunun en çok önem verdiği şeyin daha fazla bilgi olduğu görülmektedir. Bunun sonucu olarak kişi, araştırma ve eğitime daha çok önem vermektedir (Doğrukök, 2004).

Küreselleşen dünyada toplum ve bireyler çok hızlı bir değişim süreci içerisinde. Bu değişim içinde, toplumun bireylerden beklentileri de değişime uğramaktadır. Bu yönde toplumun beklentilerine cevap verebilecek etkin bireyler yetiştirmede en büyük rolü eğitim üstlenmiştir.

Eğitim çağdaş anlamda bireyin ve toplumun gelişimsel ihtiyaçlarını karşılaması için gerekli olan bilgi-beceri ve tutumların kazandırıldığı bir sistemdir. Eğitim, sistem içinde hazırlanan eğitim programları aracılığı ile toplumun ve ülkenin sürekliliğini sağlayacak, gelişmesine katkıda bulunabilecek ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte bireyleri yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu ihtiyaçların önemli bir kısmı da ortaokullarda yer alan sosyal bilgiler dersi aracılığıyla kazandırılmaktadır.

Sosyal Bilgiler Dersi ve Tarih Öğretimi

Sosyal bilgiler, eğitim alanının oluşturduğu kavramdır. Sosyal bilgiler; ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Dönmez, 2003; Erden, 1996; Sağlamer, 1983).

2005 yılında değiştirilen ilköğretim programına göre sosyal bilgiler kavramı en geniş ifadeyle şu şekilde açıklanmıştır: Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek

bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2006).

Sosyal bilgiler dersi amaç olarak öğrencilerin etkin bir yurttaş ve birey olması için gereken bilgi, beceri ve donanımı kazandırması açısından geleceğin inşası adına önemli bir yere sahiptir.

Sosyal bilgiler dersini oluşturan farklı bilim alanları içinde tarih konuları önemli yere sahiptir. Tarih sosyal bilimlerin temel disiplini durumundadır ve ulusların yaşamında tarih öğretiminin önemi büyüktür. Tarih konularının öğretimi öğrencilerde geçmişi sorgulayarak günümüzü doğru okuyabilme becerileri kazandırır.

Sosyal bilgiler dersi içeriği birçok disiplinlerden yararlanmaktadır; fakat tarih konuları sosyal bilgiler dersinde sıklıkla işlenmektedir. Bunun nedeni tarih konularının öğrenciye milli kimliği kazandırmada ve bilinçlendirmede büyük bir öneme sahip olmasıdır. Kültürel mirasın aktarılmasında ise başrolü oynadığı varsayılan bir derstir (Dilek, 2002; Ulusoy, 2009). Tarih dersinin öğrenciye sevdirmesi ile yeni yetişen nesil, özgürce düşünmeyi, duygu ve yorum gücünü geliştirmeyi, kültürel seviyesini genişletmeyi, kendilerine şahsiyet ve güven kazanmayı, öğrendikleri kötü şeylerden ibret alarak kaçınmayı, iyi şeyleri ise hayatında vurgulamayı öğrenmektedir (Dilek, 2002; Ulusoy, 2009).

Problem Durumu

Bir eğitim sisteminin en önemli unsuru öğretmendir. Eğitim sisteminin başarısı temelde, sistemi işleyip uygulayacak olan öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin niteliklerine bağlıdır. Bundan dolayı, bir okul ancak içindeki öğretmenler kadar iyidir denilebilir (Kavcar, 1987).

Öğretimi gerçekleştiren öğretmen bilgi aktarıcı değil, bilme ve yapabilme olaylarını kılavuzlayan kişidir. Bilme ve yapabilmeyi kılavuzlamanın iki boyutu, uygun ortam sağlamak ve kolaylaştırmaktır. Günümüzde öğretmen, bu iki boyutta da rol oynayacak yeterlilikte yetiştirilmelidir. Öğretmenin buradaki rolü, dış çevrenin olumsuz ve güç koşullarından ayrılmış özel bir çevre olan okulda, öğrenciye yol gösterme, onu inandırma, güdüleme engelleri aşmasına yardımcı olmalıdır (Tahiroğlu, 2006).

Türkiye’de tarih öğretimi alanında yapılan araştırmalar incelendiğinde, alanda pek çok sorunla karşılaşıldığı görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmeni yetiştirme sorunu, tarih öğretiminin öğrencilerde ilgi uyandırmadığı, derslerin öğretmen merkezli ve gelenekçi bir anlayışla öğretildiği ileri sürülmektedir (Demircioğlu, 2005; Güler, 2005; Özbaran, 1998; Paksoy, 1997; Tekeli, 1998a; Tekeli, 1998b; Tunçay, 1998). Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretmenlerinden beklenen; eğitimde yeterli bilgi ve donanıma sahip olma, öğrenciye rehber olma, bireylere uygun ortam oluşturarak onları öğrenmeye motive etme olmalıdır.

Başka bir açıdan başarılı bir öğretimin gerçekleşmesi için sosyal bilgiler öğretmenlerin çeşitli yöntemler ve materyaller arasından kendisine, öğrencilere, konuya, zamana, hedefe ve kazandırılmak istenen davranışlara en uygun olanı seçmesi önem kazanmaktadır (Fidan ve Erden, 1998). Bir başka deyişle kullanılan yöntem ve teknikler ne kadar fazla öğrenciye hitap eder ve aynı zamanda öğrencilerde öğrenme ihtiyacı oluşturursa öğrenme de o kadar kolaylaşacak ve verimli hale gelecektir. Bunun için de öğretmenin sınıf içi ve sınıf dışında birden fazla öğretim yöntem ve tekniğini beraber kullanması daha fazla fayda sağlayabilecektir (Yel ve Taşdemir, 2008).

İlgili araştırmalarda sosyal bilgiler öğretmenin anlattığı her şeyi öğrencinin ezberlemesi gerektiğinin hissettirilmesi, Milli Eğitim ders kitaplarının karmaşık oluşu, görsel olmayışı, kronolojiyi ezberleme korkusu, müfredatın yoğunluğundan dolayı ders dışı etkinliklere zaman ayıramaması, ünitelerin uzun olması, detaylı bilgilerin veriliyor olması gibi nedenlerden dolayı öğrencide sosyal bilgiler dersine karşı önyargı oluşturduğu belirtilmiştir (Öztaş ve Turan, 2009; Yanpar, 1997).

Bunun yanında sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerin daha başarılı olabilmesinde kullanılan dokümanların katkısı büyüktür. Tarih konuları işlenirken sadece ders kitaplarına bağlı kalmayarak

bilgisayar, internet, televizyon gibi iletişim araçları ve kaset, cd gibi materyallerin kullanımının öğrencilerin bilgiye ulaşmalarını daha kolaylaştıracağı ileri sürülmektedir. Ayrıca tarih konuları işlenirken harita vb. görsel sunulara yer verilmesi, tepegöz ve bilgisayar gibi araçlar kullanılmasının öğrenilen bilginin öğrencilerde daha kalıcı hale gelmesine katkı sağlayacağı dile getirilmektedir. Ancak devlet okullarında teknoloji ile donatılmış sosyal bilgiler sınıflarının yeteri kadar olmayışı sosyal bilgiler dersi ve tarih öğretimi adına büyük bir eksiklik (Akbaba, 2003; Özalp, 2000).

Araştırma sonuçlarından anlaşıldığı gibi sosyal bilgiler dersinin sorunların önemli bir kısmı öğretmenle ilgili bir kısmı ise kullanılan yöntem- teknik, materyal, fiziki şartlarla ilgilidir. Bu bağlamda öğretmen unsuru ile fiziki koşullar ve materyal boyutlarının incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekir.

Bu araştırmada sosyal bilgiler dersi kapsamında öğretmenlerin tarih konularının öğretimine ilişkin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmada, sosyal bilgiler dersi kapsamında tarih konularının öğretiminde öğretmen unsuru, fiziki koşullar ve materyal unsurları ölçülerek farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın sorusu, "Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin tarih konularının öğretimine ilişkin öğretmen unsuru ile fiziki koşullar ve materyal hakkındaki görüşleri nelerdir?" şeklindedir. Araştırmanın alt soruları ise şöyledir:

1. Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğretilen tarih konularının öğretiminde öğretmen unsuruna ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

2. Sosyal bilgiler dersi kapsamında tarih konularının öğretiminde fiziki koşullar ve materyal unsuruna ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

Bu araştırma ortaokullardaki sosyal bilgiler dersi kapsamında öğretilen tarih konularına ilişkin öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır.

Yöntem

Bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin özellikle tarih konularının öğretimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışma, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem (mixed methods) ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma probleminin bütüncül bir çerçevede ele alınmasına, mantıklı ve sezgisel sonuçlar sunarak problemin en iyi biçimde açıklanmasına olanak sağlayan karma yöntem (Leech ve Onwuegbuzie, 2009; Creswell ve diğerleri, 2003; Morgan, 1998). Bugün eğitim araştırmalarında da nitel ve nicel yaklaşımların karma yöntem adıyla bütünleştirilerek kullanılması giderek yaygınlaşmakta, bu yöntemin bilimsel çalışmalara yaptığı katkı önemli görülmektedir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2014-2015 eğitim öğretim yılında İzmir ilinde 502 devlet ortaokulunda görev yapan 1132 sosyal bilgiler öğretmenidir. Örneklemi ise İzmir ili merkez ilçeleri arasından basit tesadüfi örneklem tekniği (simple random) ile 4 ilçe seçilmiştir. Yapılan örneklem seçiminde Bayraklı, Karşıyaka, Karabağlar ve Konak ilçeleri seçilmiştir. İkinci aşamada seçilen bu ilçelerde yer alan ortaokullar arasında yine basit rastgele örneklem tekniği kullanılarak en az 80 okul seçilmiştir, üçüncü aşamada ise seçilen bu 80 okulda görev yapan 303 sosyal bilgiler öğretmenine hazırlanan anket formları dağıtılmıştır. %95'lik güvenilirlik seviyesi göz önüne alındığında tesadüfi yöntemle seçilen 303 öğretmen evreni yansıtacağı değerlendirilmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Bu öğretmenlerin 149 (% 49,2)'ü kadın, 154 (% 50,8)'ü erkektir.

Veri Toplama Aracı

Sosyal Bilgiler dersi kapsamında öğretmenlerin tarih konularının öğretimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından dört boyuttan oluşan bir ölçek geliştirilmiştir. Bu makalede sadece, sosyal bilgiler dersi kapsamında tarih konularının öğretiminde öğretmen unsuru, fiziki koşullar ve materyal unsuru boyutları yer almıştır. Ayrıca bu boyutlarla ilgili öğretmenler arasından seçilen 16 kişilik bir grupla da derinlemesine yarı yapılandırılmış mülakat yapılarak araştırma konusuna ilişkin ayrıntılı bilgiler elde edilmiştir.

Nicel Veri Toplama Aracı

Araştırmanın nicel veri toplama aracı ölçeğin boyutlarına göre değişmektedir.

Bu ölçeğin birinci boyutunda tarih konularının öğretiminde öğretmene ilişkin unsurlara dair öğretmenlerin algıları ölçülmüştür. Bu bölümde öğretmenlerin ders anlatım teknikleri, almış oldukları eğitim, anlattığı konulara olan hâkimiyeti, hizmet içi vb. eğitimlerle mesleki gelişimin sürdürülüp sürdürülmediği gibi konuları ölçmeyi amaçlayan 11 soru yer almaktadır (Cronbach Alpha= 0,55).

Ölçeğin ikinci boyutunda yer alan sorular tarih konularının öğretiminde fiziki koşullar ve kullanılan materyallere ilişkin öğretmenlerin algılarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda okulların teknolojik alt yapılarının yeterliliği, ders anlatımında kullanılan materyal ve yöntemler, ders saatlerini yeterliliği, sınıflardaki öğrenci sayılarının çokluğu gibi konuları kapsayan 5 adet soru yer almaktadır (Cronbach Alpha= 0.27).

Bu boyutta Diğer boyutlara göre madde sayısının az olması bununla birlikte bu boyutta yer alan Maddelerin birbiriyle olan tutarlılığını düşük çıkartmıştır. Ayrıca cronbach alfa değeri uygulamadan uygulamaya farklılık göstermektedir. Güvenirlik ölçekten çok ölçeğin uygulandığı grup içinde değerlendirilen bir değerdir. Farklı gruplarda farklı cronbach alfa değeri aynı ölçekte olsa farklı sonuçlar verebilir. İlgili boyut açıklanmak istenen yapının önemli bir parçasını oluşturduğundan bu boyutun güvenilirliği görece diğer boyutlardan düşüğe olsa araştırma için önemli görüldüğünden analizlere dâhil edilmiş ve yorumlanmıştır.

Soruların cevaplanması için “tamamen katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” arasında seçeneklerin yer aldığı beşli likert ölçeği kullanılmıştır. Ölçek çalışmasıyla birlikte ortaya çıkan sonuçların daha derinlemesine incelenmesi amacıyla ayrı bir gruptaki 16 öğretmenle yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakat yapılmıştır. Ölçek soruları hazırlanırken öncelikle literatürde daha önce konuyla ilgili yapılan araştırmalar taranmıştır. Yapılan bu çalışmalar sonucunda 100 soruluk ölçek hazırlanmıştır. Bu sorular üç uzmana dört defa incelenilerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bu düzeltmeler sonucunda ölçek 88 soruya indirilmiştir. Bu sorular üzerinde bir uzman eşliğinde kategorik gruplama yapılarak bazı sorular çıkarılmıştır. Böylece soru sayısı 55’e düşürülmüştür. Yapılan pilot çalışma sonucunda soruların bazılarının tekrar olduğu, bazılarının anlaşılmadığı, konu başlığına uygun olmadığı sonucuna varılmıştır. Problemlen görülen bu tür sorular ölçek formundan çıkartılmıştır. Sorular üzerinde gerekli düzenleme yapılarak soru sayısı 16’ya düşürülmüştür.

Nitel Veri Toplama Aracı

Nitel veriler için araştırmacı tarafından öncelikli olarak 16 soru belirlenmiştir. Daha sonra nicel çalışma sonrası ortaya çıkan faktör analizi sonucunda ortaya çıkan boyutlar doğrultusunda sorular; öğretmen kişisel bilgileri (1), görüş ve öneriler (1), iki boyutla ilgili (6) toplam 8 soruluk form haline getirilmiştir. Ayrıca hazırlanan sonda sorularla mülakat sırasında öğretmenlerden detaylı bilgiler alınmaya çalışılmıştır.

Öğretmenlerle gönüllülük esasına dayalı görüşme yapılmıştır. Görüşme öncesi kısa bilgilendirme yapıldıktan sonra görüşmeye geçilmiştir. Daha önce hazırlanan sorular kendilerine yöneltilerek mülakat yapılmıştır. Görüşmeler genellikle öğretmenler odasında, idarenin ve öğretmenlerin uygun bulunduğu zaman aralığında gerçekleşmiştir. Ortalama görüşme süresi 30-45 dakika arasında gerçekleşmiştir. Görüşmeler toplamda 3 haftada tamamlanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Nicel verilerin analizinde bağımsız t testi ve tek yönlü varyans analizleri (ANOVA) ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Tukey Post-Hoc testi gibi istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada veriler değerlendirilirken tamamlayıcı istatistiksel metotlar (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır.

Nitel verilerde ise önce elde edilen veriler deşifre edilerek metin haline dönüştürülmüştür. Deşifre edilen metinler, sorulara göre sınıflandırılmıştır. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan birbirine anlam olarak yakın olanlar gruplandırılmıştır. Yapılan gruplamalar tablolara aktarılmıştır. Çıkan sonuçlar araştırmanın bulgular kısmında yorumlanmıştır.

Bulgular

Bulgular kısmında iki boyut üzerinde durulmuştur. Sosyal bilgiler dersi kapsamında tarih konularının öğretiminde öğretmen unsuru ile ilgili öğretmen görüşleri birinci boyut; fiziki koşullar ve materyal unsuru ile ilgili öğretmen görüşleri ise ikinci boyutu oluşturmaktadır.

Birinci Boyut: Öğretmen Unsuruna İlişkin Öğretmen Algıları İle İlgili Bulgular

Araştırmada öncelikle nicel araştırma bulguları üzerinde durulmuştur. Tablo 1’de çalışmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları bölümleri gösterilmektedir:

Tablo 1: Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere göre dağılımı

Mezun Olunan Bölüm	Sayı	Yüzde
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	129	% 42,6
Tarih Öğretmenliği	65	% 21,4
Tarih (Fen Edebiyat) Bölümü	50	% 16,5
Coğrafya Öğretmenliği	44	% 14,5
Diğer	15	% 5,0
Toplam	303	% 100

Tablo 1’e göre, öğretmenlerin 129’u sosyal bilgiler öğretmenliği, 65’i tarih öğretmenliği, 50’si tarih bölümü (fen edebiyat), 44’ü coğrafya öğretmenliği, 10’u coğrafya bölümü (fen edebiyat) ve son olarak da 15’i diğer bölümlerden mezun olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları bölümler incelendiğinde en fazla sosyal bilgiler öğretmenliği mezunu öğretmenlerin olduğu anlaşılmaktadır.

Öğretmen unsuru boyutuna ilişkin öğretmen algılarının mezun oldukları bölümlere göre farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan ANOVA analiz sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2: Öğretmen unsuruna ilişkin öğretmen algıları ile onların mezun oldukları bölümlere göre karşılaştırılması

Boyutlar	Varyans Kaynakları	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Öğretmen Kaynaklı Unsurlar	Gruplar arası	51,973	4	12,993	,404	,805
	Grup içi	9576,007	298	32,134		
	Toplam	9627,980	302			

*p≤0,05

Tablo 2’de, öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre ders kapsamında öğretilen konuların öğretmen kaynaklı unsurlara ilişkin öğretmen algılarında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (F=2,431, p≤0,05). Buna göre, farklı bölümlerden mezun olan öğretmenlerin öğretmen kaynaklı unsurlara ilişkin algılarının aynı olduğu söylenebilir.

Tablo 3’te öğretmenlerin tarih öğretimine ilişkin algılarının öğretmenin hizmet içi kursa katılıp katılmamasına göre karşılaştırılması gösterilmiştir:

Tablo 3: Öğretmenlerin tarih öğretiminde öğretmen kaynaklı unsura ilişkin algılarının öğretmenin hizmet içi kursa katılıp katılmamasına göre karşılaştırılması

Boyutlar	Hizmeti Eğitim Kursu	İç N	$\bar{X}$	Ss.	Sd.	T	p
Öğretmen Kay. Unsurlar	Katılan	63	43,2540	5,19916	301	2,198	0,029*
	Katılmayan	240	41,5083	5,71279			

*p≤0,05

Tablo 3’te hizmet içi eğitim kurslarına katılan öğretmenler ile katılmayan öğretmenlerin verdikleri cevapların bağımsız t testi sonuçlarını yansıtılmaktadır. Hizmet içi eğitim kurslarına katılanlar ile katılmayan öğretmenlerin verdikleri cevaplar karşılaştırıldığında, öğretmenden kaynaklı unsurlarla ilgili sorulara verilen cevaplar (t (301)=2,198; p≤0,05) arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Öğretmenden kaynaklanan unsurlar sorusuna verilen cevapların ortalamaları incelendiğinde, tarih konularının öğretiminde öğretmenden kaynaklanan unsurlar konusunda hizmet içi eğitim kurslarına katılan öğretmenlerin ortalamasının ($\bar{X}$ =39,49) hizmet içi eğitim kurslarına katılmayan öğretmenlerin ortalamasına ($\bar{X}$ =37,16) göre yüksek olduğu görülmektedir. Bu fark ile hizmet içi eğitime katılanlar yönünde algıların olumlu yönde daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öğretmen unsuruna ilişkin öğretmenlerin algılarının öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenci sayısına göre değişiklik gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan ANOVA analiz sonuçları Tablo 4’te gösterilmiştir:

Tablo 4: Öğretmen unsuruna ilişkin öğretmen algıları ile öğrenci sayısı ANOVA test sonuçları

Boyutlar	Varyans Kaynakları	Kareler Toplamı (SS)	Serbestlik Derecesi (df)	Kareler Ortalaması (MS)	F	P
Öğretmen Kaynaklı	Gruplar arası	291,199	4	72,800	2,234	,057

Unsurlar	Grup içi	9336,781	298	31,331
	Toplam	9627,980	302	

* $p \leq 0,05$

Tablo 4'te, öğretmenlerin derse girdiği öğrenci sayısına göre ders kapsamında öğretilen konuların öğretmen kaynaklı unsurlara ilişkin öğretmen algılarında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($F=3,213$, $p \leq 0,01$). Buna göre, öğretmenlerin öğretmen kaynaklı unsura ilişkin algılarının sınıflarındaki öğrenci sayısına göre değişmediği gözlenmiştir.

Birinci boyutun nicel bulgulardan sonra nitel bulgularına yer verilmiştir. Tablo 5'te sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendinizi nasıl yetiştiriyorsunuz sorusuna ilişkin görüşlere yönelik örnek ifadeleri gösterilmiştir:

Tablo 5: Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kendinizi nasıl yetiştiriyorsunuz sorusuna ilişkin görüşlere yönelik örnek ifadeleri

Öğret. Sayısı	Örnek ifadeleri
16	Kitap ve dergi takip ediyorum
16	İnternette alanı ile ilgili siteleri takip ediyorum
8	Televizyonda belgesel ve güncel konularla ilgili programları takip ediyorum
4	Tecrübeli öğretmenlerden faydalaniyorum
3	Farklı seminer ve panellere katılıyorum

Tablo 5'te öğretmenlerin kendinizi nasıl yetiştiriyorsunuz sorusuna ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Bu boyutta tarih konularının öğretimi ile ilgili öğretmenlere kendinizi nasıl yetiştiriyorsunuz sorusuna yanıtlar aranmıştır. 16 öğretmen kendini yenilemek için kitap ve dergi takip ettiğini söylemiştir. 16 öğretmen lisans eğitiminin yetersiz olduğunu bu yüzden internette alanı ile ilgili siteleri takip ettiğini ifade etmiştir. 8 öğretmen televizyonda belgesel ve güncel konularla ilgili programları takip ettiklerini söylemiştir. 4 öğretmen tecrübeli öğretmenlerden faydalandığını söylemiştir. 3 öğretmen ise farklı seminer ve panellere katıldığını dile getirmiştir. Bu sorunun nedenlerine gelindiğinde ise, 6 öğretmen hizmet içi eğitim kurslarının yetersiz ve az olduğunu söylerken genellikle de yapılmadığını ifade etmiştir. 1 öğretmen zümrelerin sağlıklı geçmemesi üzerinde durmuştur. 2 öğretmen çocukların seviyesinin düşük olması bizi köreltiyor şeklinde beyanda bulunmuştur. Diğer yandan ders saatlerinin yetersiz olmasından dolayı var olan bilgiyi verecek zaman bulamadıklarını dile getirmişlerdir. 2 öğretmen merkezi sınavlarda çıkmış soruları çözdüğünü söylemiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin büyük bir kısmı, kendilerini kitap ve dergi takip ederek, internette alanı ile ilgili siteleri takip ederek, televizyonda belgesel ve güncel konularla ilgili programları takip ederek yetiştirdiklerini dile getirmişlerdir. Ancak öğretmenlerin bir kısmı da milli eğitimin düzenlenmesi gereken hizmet içi eğitim kurslarının yetersiz ve az olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durumda öğretmenler bireysel olarak kendilerini yetiştirmeye çalışsa da, kurumsal bazda eksiklikler olduğunu ortaya koymaktadır.

İkinci Boyut: Fiziki Koşullar Ve Kullanılan Materyallere İlişkin Öğretmenlerin Algıları İle İlgili Bulgular

İkinci boyutta da öncelikle nicel araştırma bulguları üzerinde durulmuştur. Tablo 6'da fiziki koşullar ve kullanılan materyallere ilişkin unsurların öğretmenlerin algıları ile onların mezun oldukları bölümlere göre karşılaştırılması verilmiştir:

Tablo 6: Fiziki koşullar ve kullanılan materyallere ilişkin öğretmenlerin algıları ile onların mezun oldukları bölümlere göre karşılaştırılması

Boyutlar	Varyans Kaynakları	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Fiziksel ve Materyal Kaynaklı Unsurlar	Gruplar arası	23,040	4	5,760	,695	,596
	Grup içi	2470,247	298	8,289		
	Toplam	2493,287	302			

* $p \leq 0,05$

Tablo 6'da, öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre fiziki koşullar ve kullanılan materyallere ilişkin unsurların öğretmenlerin algılarında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($F=2,431$, $p \leq 0,05$). Buna göre, farklı bölümlerden mezun olan öğretmenlerin fiziki koşullar ve kullanılan materyallere ilişkin unsurların öğretmen algılarının aynı olduğu söylenebilir.

Tablo 7'de öğretmenlerin fiziki koşullar ve materyal kaynaklı unsurlara ilişkin algılarının öğretmenlerin hizmet içi kursa katılıp katılmamasına göre karşılaştırılması gösterilmiştir:

Tablo 7: Fiziki koşullar ve materyal kaynaklı unsurlara ilişkin algılarının öğretmenin hizmet içi kursa katılıp katılmamasına göre karşılaştırılması

Boyutlar	Hizmeti İçi Eğitim	$\bar{X}$	Ss.	Sd.	T	P
	Hizmeti İçi Eğitim Kursuna Katıldınız mı?	N				
Fiziksel ve Materyal Unsurlar	ve Katılan Kay.	19,8	2,96273	301	0,361	0,718
	Katılmayan	19,7	2,85492	417		

* $p \leq 0,05$

Tablo 7'de fiziki koşullar ve materyal kaynaklı unsurlara ilişkin algı boyutunda gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir ($t_{301} = 1,223$; $p > .05$). Dolayısıyla bu boyut için grupların benzer cevaplar verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, öğretmenlerin fiziki koşullar ve materyal kaynaklı unsurlara ilişkin algılarını etkilememiştir.

Tablo 8'de öğretmenlerin fiziki koşullar ve materyal kaynaklı unsurlara ilişkin algılarının derse girdikleri sınıflardaki öğrenci sayılarına göre karşılaştırılması gösterilmiştir:

Tablo 8: Fiziki koşullar ve materyal kaynaklı unsurlara ilişkin algılarının öğretmenlerin sınıflardaki öğrenci sayılarına göre karşılaştırılması

Boyutlar	Varyans Kaynakları	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Fiziksel Materyal Kaynaklı Unsurlar	ve Gruplar arası	103,080	4	25,770	3,213	,013*
	Grup içi Toplam	2390,207	298	8,021		
		2493,287	302			

*p<0,05

Tablo 8 incelendiğinde sadece fiziksel koşullardan kaynaklanan unsurlar boyutunda öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenci sayısı değişkenine göre farklılık gösterdiği gözlenmiştir (F=3,213, p<0,01). Buna göre tablodaki değerler incelendiğinde öğrenci sayısının fazlalığı hem öğrencilerin derse odaklanması, katılım sağlaması vb. öğrencilerle doğrudan bağlantılı güçlükler yol açarken aynı zamanda öğrenci yoğunluğu nedeniyle sınıfların fiziksel yetersizliğini de doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin sınıflarındaki öğrenci sayılarını çokluğu veya azlığı, öğretmenlerin karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin görüşlerini özellikle öğrenciden kaynaklanan güçlükler ve fiziksel yetersizlikten kaynaklanan güçlükler yönüyle etkilemektedir.

Derste öğretilen konulara ilişkin fiziksel ve materyal kaynaklı unsurlara dair öğretmenlerin algılarının gruplar arasındaki farklılığını tespit etmek amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçları da Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9: Fiziksel ve materyal kaynaklı unsurlara dair öğretmenlerin algıları ve öğrenci sayısı ile ilgili Tukey HSD testi

Grup	Öğrenci Sayısı	N	Ortalamalar
1	14 ve daha az	8	18,7500
2	15-24	85	19,7219
3	25-34	151	20,4471
4	35-44	57	19,1930
5	45 ve Üzeri	2	15,1500

Tablo 9'da, öğretmenlerin derse girdikleri sınıflardaki öğrenci sayılarına göre yapılan karşılaştırmada, özellikle 25-34 öğrenci arası öğrencisi olan öğretmenlerin derste anlatılan konulara ilişkin fiziksel ve materyal kaynaklı unsurlara dair algılarının daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

İkinci boyutun nicel bulgulardan sonra nitel bulgularına yer verilmiştir. Tablo 10'da Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tarih konularına uygun öğretim yöntem/ teknik ve materyalleri kullanımına ilişkin görüşlerine yönelik örnek ifadeleri gösterilmiştir:

Tablo 10: Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tarih konularına uygun öğretim yöntem/ teknik ve materyalleri kullanımına ilişkin örnek ifadeleri

Öğret. Sayısı	Örnek ifadeleri
12	Düz anlatım yöntemini kullanıyorum.
11	Derslerin genellikle sınıfta işleniyor, sınıf dışı etkinlikler yapmıyorum.
10	Sesli ve görüntülü materyalleri kullanmıyorum.

9	Soru cevap yöntemini kullanıyorum.
9	Görsel materyaller kullanıyorum.
7	Canlandırma ve drama yöntemini kullanıyorum.
7	Harita kullanıyorum.
3	Sosyal bilgiler laboratuvarı okullarda mutlaka olmalıdır.
2	Beyin fırtınası ve tartışma yöntemini kullanıyorum.

Tablo 10'da öğretmenlerin tarih konularına uygun öğretim yöntem/ teknik ve materyalleri kullanımına ilişkin ilişkin öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Bu boyutta öğretmenlerin tarih konularına uygun öğretim yöntem/ teknik ve materyalleri kullanımına ilişkin görüşleridir. Bu kategoride 12 öğretmen düz anlatım yöntemini kullandığını söylemiştir. 11 öğretmen derslerin genellikle sınıfta işleniyor, sınıf dışı etkinlikler yapılamıyor. Bu durumun nedenleri ise MEB in ödenek vermemesi, okul idaresinin desteğinin yetersizliği, prosedür sorumluluğun fazla olmasından dolayı mesuliyet almak istememeleri ve derse ayrılan sürenin kısıtlı olması olarak ifade etmişlerdir. 10 öğretmen sesli ve görsel materyalleri kullanamıyoruz. Nedeni ise çalıştığımız okullarda teknolojik imkanlar (sinevizyon, akıllı tahta, projeksiyon ve bilgisayar) kısıtlı. Bu durumda bizi düz anlatım ve soru cevap yöntemi kullanmamızı zorunlu kılıyor şeklinde beyanda bulunmuştur. 9 öğretmen görsel materyallerle (projeksiyon, video, slayt, tarihi belgesel, sinevizyon, akıllı tahta sinema) dersi zenginleştirmeye çalıştığını belirtmiştir. 9 öğretmen soru cevap yöntemini kullandığını, 7 öğretmen ise harita kullandığını söylemiştir. 7 öğretmen canlandırma ve drama yöntemiyle dersi zevkli hale getirmeye çalıştığını belirtmiştir. Dersle ilgili materyallerin yeterince kullanılmasıyla ilişkili olarak 3 öğretmen sosyal bilgiler laboratuvarı mutlaka okullarda bulunması gerektiğini vurgulamıştır. Bu öğretmenlerden birisi daha önce çalıştığı okulda bu laboratuvarın bulunduğunu ve çok faydalı olduğunu belirtmiştir. 2 öğretmen beyin fırtınası ve tartışma yöntemi kullandığını belirtmiştir. Bunun yanında 1 öğretmen proje ödevleri verdiğini, bir öğretmen uzman konuklar davet ederek öğrencileri bilgilendirdiğini, diğer bir öğretmen ise az da olsa gezi düzenliyorum şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, öğretmenler, MEB, okul idaresi ve prosedürden kaynaklanan problemlerden dolayı derslerin genellikle sınıflarda işlendiğini dile getirmişlerdir. Okullardaki teknolojik imkânların kısıtlı olmasından dolayı sesli ve görsel materyalleri kullanamadıklarını söylemişlerdir. Bu durumda fiziki koşullar ve materyal imkânları bakımından devlet okullarında sorunlar olduğunu ortaya koymaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmada Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin öğretmen unsuruna ilişkin algıları ile fiziki koşullar ve kullanılan materyallere ilişkin unsurlara ilişkin görüşleri üzerinde durulmuştur. Araştırmanın sonuçları boyutlara göre ele alınmıştır.

Birinci Boyut: Öğretmen Unsuruna İlişkin Öğretmen Algıları İle İlgili Sonuçlar

Sosyal bilgiler dersi kapsamında tarih konularının öğretimi ile ilgili kendinizi nasıl yetiştiriyorsunuz, sorusuna yönelik öğretmenlerin tamamı bireysel olarak kitap ve dergi yoluyla kendilerini yetiştirdiklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında televizyon, internet, seminer ve paneller, tecrübeli öğretmenlerden yararlandıklarını söylemişlerdir. Buna göre, araştırmada öğretmenlerin kendilerini yetiştirmek için çeşitli kaynakları kullandığı ortaya çıkmıştır. NCS (1993) yaptığı araştırmada

sosyal bilgiler dersinde güçlü bir öğretim için öğretmenin rolü ve gelecek için kendini yetiştirmesinin önemi belirtmiştir. Araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir.

Öğretmenler, lisans eğitiminin yetersiz olduğunu, hizmet içi eğitim kurslarının verimsiz ve az olduğunu, zümrelerin ise sağlıklı geçmediğini belirtmişlerdir. Nitekim araştırmada elde edilen bulgular da örneklemin yaklaşık %21'inin aldıkları lisans eğitimlerinin öğretmenleri mesleğe hazırlamakta yetersiz oldukları dile getirilmiştir. Ayrıca araştırmada hizmet içi eğitimlerin yetersiz olduğu ortaya çıkmaktadır. Örneklemin %80'i herhangi bir hizmet içi eğitime katılmadığını ifade etmiştir. Tarih konuları gibi etkileşim gerektiren dersler için öğretmenlerin belirli aralıklarla hizmet içi eğitimlere katılmaları önem arz etmektedir. Bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar bu durumu destekler niteliktedir. Sosyal bilgiler öğretimi ile ilgili seminer verilmesi, hizmet içi eğitim programına öğretmenlerin yeterince katılmaması, öğretmenlerde kişilik ve bilgi eksikliği olduğunu belirtmişlerdir (Toklu, 1997; Işık, 2001; Tahiroğlu, 2006; Doğanay-Sarı, 2008).

Araştırmada öğretmenler lisans eğitiminde tarih bölümü mezunlarının coğrafya anlatmakta, coğrafya bölümünden mezun olan öğretmenlerin ise tarih konularını anlatmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin yetiştirilmesi ile ilgili eksikliklerin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar bu durumu destekler niteliktedir. Araştırmada yer alan öğretmenlerin yaklaşık %20'si sosyal bilgiler ve tarih branşı dışında başka branşlardan mezun olduklarını dile getirmişlerdir. Sosyal bilgiler dersinin branş öğretmenleri tarafından verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (Yazıcı, 2001; Polat, 2006).

İkinci Boyut: Fiziki Koşullar ve Materyal Unsuruna İlişkin Öğretmen Algıları İle İlgili Sonuçlar

Araştırmada tarih konularına uygun hangi öğretim yöntem/teknik ve materyalleri kullanıyorsunuz, sorusuna ilişkin olarak öğretmenler derslerin genellikle sınıfta işlendiğini, sınıf dışı etkinlikleri yapamadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun nedenleri ise MEB'in ödenek vermemesi, okul idaresinin desteğinin yetersizliği, prosedür ve sorumluluğun fazla olmasından dolayı mesuliyet almak istememeleri ve derse ayrılan sürenin kısıtlı olması olarak ifade etmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin yeteri kadar farklı yöntem teknik ve materyalleri kullanamadıklarını göstermektedir. Atbaşı (2007) yaptığı araştırmada sosyal bilgiler dersinde gezi gözlem ve incelemelere yeteri kadar yer verilmemesinin en önemli sebebi uygulanan bürokratik engeller olduğunu belirterek bu bulguyu desteklemiştir.

Öğretmenler çalıştıkları okullarda sesli ve görsel materyalleri kullanamadıklarını bunun nedeninin ise okullarda teknolojik imkanlar (sinevizyon, akıllı tahta, projeksiyon ve bilgisayar) kısıtlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum okullarda yeterli fiziki donanımın olmadığını ortaya koymaktadır. Benzer alanda yapılan çalışmalarda, öğretmenlerin araç-gereç kullanmada ve temin etmede zorlandıklarını, çalıştıkları kurumdaki şartların yetersiz olduğunu belirtmişlerdir (NCSS, 1993; Güner, 1995; Toklu, 1997; Yazıcı, 2001; Tahiroğlu, 2006; Polat, 2006; EARGED, 2006; Aykaç, 2007).

Araştırmada öğretmenlerin en çok kullandıkları yöntemleri şu şekilde sıralamışlardır: Düz anlatım, soru cevap yöntemi ve harita kullanımıdır. Bazı öğretmenler ise canlandırma ve drama yöntemi, beyin fırtınası ve tartışma yöntemi, görsel materyaller (video, slayt, tarihi belgesel, sinema) sinevizyon, akıllı tahta ve projeksiyon aleti kullandıklarını belirtmiştir. Yetersizliklere rağmen araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı (%49) yazılı, görsel ve teknolojik materyallerden en az birisini kullandığını ifade etmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin mevcut imkânlarla göre farklı yöntem ve materyal kullandıklarını göstermektedir. Bennet ve Scholes (2001) yaptığı araştırmada sosyal bilgiler dersinde teknolojinin kullanımıyla dersin öğrenciler için daha eğlenceli hale gelebileceği ve öğretmenlerin de yeni öğretim stratejileri geliştirebileceklerini belirtmiştir.

Öğretmenler sosyal bilgiler laboratuvarının okullarda mutlaka bulunması gerektiğini belirtmişlerdir. Nicel verilerin analizinde de "okullarda sosyal bilgiler laboratuvarı olmalıdır" sorusuna verilen cevaplar fiziksel koşullar ve materyal başlıklı 4. boyutta 0,437'lik faktör değeriyle boyutun en önemli unsurlarından birisi olmuştur. Bu durum okullarda sosyal bilgiler laboratuvarının gerekliliğini

göstermektedir. Polat (2006) “İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemler ve Karşılaştıkları Sorunlar” ile ilgili yaptığı araştırmada okullarda sosyal bilgiler laboratuvarının olmamasının bir sorun olduğunu tespit etmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına bağlı olarak şu önerilerde bulunulmuştur:

1. Öğretmenler lisans eğitimini, hizmet içi eğitim kurslarını ve zümreleri yetersiz bulmaktadır. Öğretmenler lisans eğitiminde daha iyi yetiştirilebilir, hizmet içi eğitim kursları zenginleştirilerek sayısı artırılabilir. Zümreler daha verimli hale getirilebilir.

2. Öğretmenler sesli ve görsel materyalleri kullanamamaktadır. Nedeni ise okullarda teknolojik imkanların (sinevizyon, akıllı tahta, projeksiyon ve bilgisayar) kısıtlı olmasıdır. Okulların gerekli teknik donanımına sahip olması için çalışmalar yapılabilir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde kullanmak üzere çeşitli görsel dokümanlar, filmler, belgeseller, haritalar gibi materyaller MEB tarafından sağlanması önerilmektedir.

3. Öğrencilerin derse olan ilgisini arttırabilmek için okullarda sosyal bilgiler laboratuvarı kurulması önerilmektedir.

4. Öğretmenlerin derslerde farklı yöntem ve tekniklere yer vererek dersi daha verimli şekilde işleyebilmesi önemlidir. Bu yüzden okullardaki sınıf mevcudu azaltılması önerilmektedir.

5. Öğretmenlerin dersi sevdirmek için; konularla ilgili hikâye, anekdot, film ve belgeseller kullanmalı, tarihi kahramanların hayat hikayeleri anlatmalı, konuları geçmiş ve günümüz arasında bağlantı kurularak anlatmalı, yarışma ve oyunlarla zenginleştirmeli ve tarihi kitapları okumaya teşvik etmeleri önerilmektedir.

Kaynakça

- Akbaba, B. (2003). *Tarih öğretiminde fotoğraf kullanımı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atbaşı, C. (2007). *İlköğretim II. kademe (6. ve 7. sınıfta) sosyal bilgiler dersinin öğretimi ve öğretiminde yaşanan güçlükler (Aksaray örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aykaç, N. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim-öğretim programına öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (22), 46-73.
- Bennett ve Scholes (2001). Goals And Attitudes Related To Technology Use İn A Social Studies Method Course, *Journal Of Social Statudies Research*. Columbia: University Of Missouri.
- Creswell, J.W. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approache*. California: Sage Publication.
- Demircioğlu, İ. H. (2005). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayınları.
- Dilek, D. (2002). Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi, Pegem A yayıncılık, 2. baskı, Ankara.
- Doğanay, A., & Sarı, M. (2008). Öğretmen gözüyle yeni sosyal bilgiler programı: Adana ilinde bir araştırma. *İlköğretim Online*, 7 (2), 468-484
- Doğrukök, B. (2004). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Kavramların Kazandırılma Düzeyi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tez, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dönmez, C. (2003). Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders İnceleme Kılavuzu. Şahin C. (Ed.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Earged, (2006), Temel eğitime destek programı çerçevesinde hazırlanan ilköğretim 6. sınıf fen ve teknoloji dersi öğretim programı ile ilgili değerlendirme raporu. Ankara: MEB.
- Erden, M. (1996). *Sosyal bilgiler öğretimi* (6. Baskı), Ankara: Alkım Yayınevi.
- Fıdan, N. ve Erden, M. (1998). Eğitime giriş. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Güler, İ. (2005). *Tarihin toplumdaki işlevi ve öğretimi*. İstanbul: Elif Kitabevi.
- Güner, C. (1995). *Öğretmenlerin, öğrencilerin okuldaki akademik başarılarına etkileri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Işık, Y. (2001). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programının sınıf ortamında öğretilmesinde karşılaşılan güçlüklerle ilgili uzman, müfettiş ve öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kavcar, C. (1987). Yüksek Öğretmen Okulunun Öğretmen Yetiştirmedeki Yeri, Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü, Bugünü-Geleceği Sempozyumu, Ankara.
- Yazıcı, A. İ. (2001). *İlköğretim okulları birinci ve ikinci kademe sosyal bilgiler öğretiminin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Yel, S. ve Taşdemir, A. (2008). Sosyal bilgilerde öğretim strateji, yöntem ve teknikleri. B.Tay ve A.Öcal, (Ed.) Özel Öğretim Yöntemleri ile Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Leech, N.L. & Onwuegbuzie, A.J. (2009). A typology of mixed methods research designs. *Quality & Quantity*, 43 (2), 265-275.
- MEB. (2006). *İlköğretim sosyal bilgiler 5. sınıf öğretmen kılavuz kitabı* (2. Baskı). Ankara: Saray Matbaacılık.
- Morgan, D.L. (1998). Practical strategies for combining qualitative and quantitative methods: Applications to health research. *Qualitative Health Research*, 8 (3), 362-376.
- National Commission of Social Studies NCSS (1993). A vision of powerful teaching and learning in the social studies: building social understanding and civic efficacy. *Social Education*, 57 (5), 213-223.
- Özalp, O. (2000). İlköğretim okulları ve liselerde tarih eğitimi, tarih öğretiminin yeniden yapılandırılması. Ankara: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Özbaran, S. (1998). Neden ve nasıl tarih?, (Editör: S. Özbaran) *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları*. (s. 25-33). İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Öztaş, S. ve TURAN, R. (2009), "İlköğretim Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Tarih Ünitelerinin İşlenişinde Öğretmenlerin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri", *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı: 4, Cilt: 7, ss. 903-932.
- Paksoy, A. (1997). Eğitimde birlik ve tarih öğretimi. *Abece Dergisi*, 133, 12
- Polat, F. (2006). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ve karşılaştıkları sorunlar (Afyonkarahisar Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sağlam, E. (1983). Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara
- Selçuk, Z. (1996). Eğitim Psikolojisi, Pegem Yayıncılık, Ankara:
- Tahiroğlu, M. (2006). *İlköğretim okullarının ikinci kademesinde sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi öğretiminde karşılaştıkları güçlükler (Aksaray ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tekeli, İ. (1998a). Küreselleşen dünyada tarih öğretiminin amaçları ne olabilir, (Editör: S. Özbaran) *Tarih öğretimi ve ders kitapları*. (s. 35-43), İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Tekeli, İ. (1998b). *Tarih bilinci ve gençlik*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Toklu, S. (1997). *Öğretmen algısına göre ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde karşılaşılan sorunlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Tunçay, M. (1998). Tarih öğretiminin iyileştirilmesine yönelik düşünceler, (Editör: S. Özbaran) *Tarih öğretimi ve ders kitapları*. (s. 55-57). İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Ulusoy, K. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-1, Pegem A yayıncılık, Ankara.
- Yanpar, Ş. T. (1997). İlköğretimde sosyal bilgiler derslerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 22 (231), 41-43.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Extended Abstract

The purpose of the study, physical conditions of teachers and teacher factors related to the subject teaching history and social studies to determine the scope of their views on material. The statements of teachers are significant since they play a crucial role to solve problems that are teacher-based or physical and material based. The research was carried out with a combination of mixed methods used by the quantitative and qualitative research methods. The mixed method enables us to handle any problem as a whole and solve them in a coherent and intuitional way. The study population, 2014-2015 academic year in İzmir in 1132 serving in 502 state secondary school social studies teacher when the sample is 303 social studies teachers working in 80 schools. This study deals with the perceptions of teachers on problems that regard teachers, the physical conditions and materials. In the first dimension of this scale, the perceptions of teachers are measured regarding the teacher factor in teaching history subject. The scale is located in a total of 11 questions related to the first dimension. These questions aim to measure the statuses of teachers regarding their education, narration methods, and mastery in subjects and to decide whether or not they can maintain their career development with in-service facilities (Cronbach Alpha= 0,55). The questions in the second dimension of the scale aim to measure the perceptions of teachers regarding the physical conditions and materials in teaching history subjects. In this context, there are 5 questions that deal with technological infrastructure of schools, materials and methods in teaching, sufficiency of class periods and the numbers of students in classes (Cronbach Alpha= 0.27). Also, there is a semi-structured interview with a group of 16 teachers for the dimensions in question. According to quantitative findings of the research, there is a significant difference for teachers that attend in-service training for teacher-based questions whereas there isn't any significant difference for the student numbers in classrooms and the graduation program. As to qualitative findings of the research, the majority of the teachers have stated that they improve themselves following related sources of their field. However, some of the teacher in-service training courses to be held inadequate and stated that national education is low. Consequently, it can be deduced that there are shortcomings in institutional base though there are individual improvements. Teachers stated that they are generally using classrooms because of the Ministry of National Education, school administration and some official procedure. They have said that they were unable to use the audio and visual materials due to the limited technological opportunities in schools. In this case, physical conditions and materials are in terms of opportunities reveals problems in public schools. In this study, teachers state that undergraduate studies are inadequate, in-service training programs are inefficient and not adequate and coteries are not healthy. Thus, the findings in the research mark that % 21 of the participants stated that their graduate studies were inadequate to prepare for the career. Also it is deduced in this study that in-service trainings are inadequate. % 80 of the participants stated that they didn't attend any such program or training. It is essential that teachers receive in-service trainings especially for such subjects like history that requires interactions. The reasons for this are the lack of funds by Ministry of National Education, the lack of support by school administration and some extra official procedure and responsibilities. This shows that teachers cannot use various methods and techniques. Teachers state that there must be laboratories for social studies in schools. As in the analysis of quantitative data, physical conditions and material have come out as the most important elements of the dimension –with 0,437 factor value- regarding the suggestion of “there must be laboratories for social studies in schools”. This indicates the necessity of such laboratories in schools. Teachers can be improved through and during graduate studies and the number and the quality of in-service trainings can be augmented and developed. Coteries can be more efficient. Teachers don't use visual and audio materials and the reason is the limited technological facilities in schools such as cinevision, smart board, projection and computer. It is suggested that visual materials, documents, films, documentaries, maps, and so on be provided by Ministry of National Education. It is also suggested that laboratories for social studies be established in schools to raise students' attention. It is important that teachers use various techniques and methods to teach in an efficient way. Therefore, it is suggested that the numbers of the students in classrooms are decreased.